

İNFORMASIYA ƏSRİNDƏ ELEKTRON XİDMƏTLƏR

Şəfəq İslamova

*AMEA, İqtisadiyyat İnstitutunun kitabxana müdiri,
tarix üzrə fəlsəfə doktoru*

İnformasiya kommunikasiya texnologiyaları (İKT) hazırda insan həyatının bütün sahələrinə təsir göstərir. Onlar iş yerlərində, biznesdə, təhsildə mühüm rol oynayırlar.

İnformasiya texnologiyaları bütün dünyada bilik mübadiləsi imkanlarını təşviq etməyə kömək edir. Bunlar müəllimlərə və tələbələrə ən müasir məlumat və biliyə malik olmaqda kömək edə bilər. Effektiv tədris və öyrənmə üçün, dəqiq və düzgün məlumat əldə etmək üçün isə informasiya texnologiyalarından geniş istifadə lazımdır. Yeni texnologiyaların iş yerinə və gündəlik həyata təsirini dərk edərək, müasir təhsil müəssisələri bu gün təlim-tədris texnologiyaları boşluğunu minimuma endirmək üçün tədris proqramlarını, sinif otaqlarını, auditoriyaları yenidən qurmağa çalışırlar, rəqəmsallaşdırırlar. Müəllimlər həmçinin müəssisələri oxumaq üçün elektron kitablardan istifadəni təbliğ edirlər. Bu rəqəmsal kitabları rahatlığa uyğun olaraq kafedə, qatarda və evdə istənilən yerdə oxumaq olar.

Tədris təcrübələrində yeni təlim vasitələrindən səmərəli istifadə müəllimlərdən təhsil proqramları və yeni resursların əldə edilməsi, təcrübə və diqqətli planlaşdırma tələb edir. Bunun üçün aşağıda qeyd olunanlar çox önəmlidir:

- müəllimin intensiv peşəkar inkişafı və İKT-nin mənimsənilməsi səviyyəsi;
- texnologiyanın təhsilə inteqrasiyasının planlaşdırılmasında kontekst, mədəniyyət, liderlik, baxış, fasiləsiz təhsil və dəyişiklik prosesinin kritik əhəmiyyəti;
- məzmun, pedaqogika, texniki məsələlər, sosial məsələlər, əməkdaşlıq və s. ilə bağlı müəllimlərdən tələb olunan İKT sərəştəliliyi;
- müəllim təhsilində İKT-nin tətbiqinə rəhbərlik etmək üçün standartların işlənilib hazırlanmasının vacibliyi;
- müəllim təhsilində İKT-nin tətbiqinin planlaşdırılmasında və dəyişiklik prosesinin idarə olunmasında nəzərə alınmalı vacib

strategiyalar;

- şagirdlərin və müəllimlərin sinif otaqlarında, məktəblərdə, təhsil müəssisələrində rəqəmsal texnologiyalar və internetə kifayət qədər çıxışın olması.

İKT termini audiovizual, telefon, kompüter şəbəkələrinin vahid sistemə keçid vasitəsilə yaxınlaşmasına istinad etmək üçün, məlumatların toplanması, saxlanması, redaktə edilməsi və ötürülməsi üçün istifadə olunur. Telefon şəbəkəsini kabelləşdirmə, siqnal paylaşılması və idarəetmənin vahid sistemindən istifadə edərək kompüter şəbəkəsi sistemi ilə birləşdirən böyük iqtisadi stimullar var. Radio, televiziya, mobil telefonlar, kompüter və şəbəkə avadanlıqları, peyk sistemləri və s. vasitəsilə video konfrans və distant təhsil kimi müxtəlif xidmətlər tələbə və müəllimlər tərəfindən istifadə olunur.

E-təlim həm də onlayn öyrənmə kimi tanınır. Elektron təhsil informasiya şəbəkəsindən – İnternet, intranet (LAN) və ya ekstranet (WAN) istifadə edən həm formal, həm də qeyri-formal bütün səviyyələrdə öyrənməni əhatə edir. Komponentlərə e-portfellər, kiber infrastruktur, rəqəmsal kitabxanalar və onlayn öyrənmə obyektı repozitoriyaları daxildir. Yuxarıda göstərilən bütün komponentlər istifadəçinin rəqəmsal şəxsiyyətini yaradır və təhsildə bütün maraqlı tərəfləri birləşdirir. O, həmçinin fənlərarası tədqiqatı asanlaşdırır.

Qrup müzakirəsi – İnternet Relay Çatı (IRC) insanların əsasən canlı söhbət üçün istifadə etdiyi populyar İnternet xidmətlərindən biridir. Ümumi maraqları olan bir qrup insan İnternet vasitəsilə bir-biri ilə anında fikir/fikir mübadiləsi apara bilər.

Elektron Modullar – Yazılan modullar istifadəçinin internet vasitəsilə əldə edə biləcəyi mətn prosessoru vasitəsilə kompüterə çevrilir və rəqəmsal versiyaya saxlanılır.

Şəbəkə texnologiyası əsasən biznes və təhsil müəssisələri tərəfindən istifadə edilən böyük və kiçik informasiya sistemləri arasında məlumat mübadiləsinə imkan verir. Şəbəkə son istifadəçi faylları, mesajları və digər məlumatları e-poçt və ya müxtəlif digər kanallar vasitəsilə ötürə, internet bağlantısı vasitəsilə məlumat mübadiləsi, təşkilatın ehtiyaclarına əsaslanır.

Elektron kommunikasiya və informasiya xidməti istifadəsində maneələr.

İT bir ölkənin təhsil sistemini böyük ölçüdə təkmilləşdirmək potensialına malik olsa da, inkişaf etməkdə olan ölkələrdə belə deyil. Bu ölkələrdə məktəb və təhsil müəssisələrində İT təhsilinin tətbiqi ilə bağlı

çox saylı problemlər mövcuddur. Xüsusilə də ucqar kənd yerlərində yerləşən məktəblərdə bu problemlər daha çoxdur. Onlar İT-nin tətbiqi ilə bağlı daxili və xarici maneələrlə üzləşirlər.

Yekun olaraq, tədris proqramlarında informasiya texnologiyasından istifadə tədrisin keyfiyyətini səmərəli şəkildə artıracaqdır. Tədrisdə İKT-dən səmərəli istifadə etməyi öyrənmək istəyən müasir müəllimlərin tələbatını ödəmək üçün yaxşı tərtib edilmiş müəllim hazırlığı proqramı vacibdir. Beləliklə, müəllim təlimçiləri və tədqiqatçıları üçün müəllim hazırlığında İKT-dən istifadəyə müxtəlif yanaşmaların effektivliyinə və qənaətcilliyinə təsir edən amilləri başa düşmək vacibdir ki, belə dəyişiklikləri hamı üçün əlverişli etmək lazımdır.